

BUDGETANFÖRANDE 2009

[Inledning]

Ordförande, fullmäktigeledamöter och åhörare,

Idag ska vi prata om budget för 2010 och plan fram till 2012

Och jag ska börja med att yrka bifall till kommunstyrelsens förslag med några tillägg som jag återkommer till senare men innan jag gör det vill jag bara påminna om vad jag sa i slutet av förra årets anförande:

- Det finns orosmoln i horisonten. Tecken som vi som kommunpolitiker måste ta på allvar, uppmärksamma och vara medvetna om. Vad är det jag talar om? Jo, naturligtvis är det högerregeringens politik som börjar få effekt på den kommunala ekonomin såväl som för människor i allmänhet. Resultatet är mindre pengar i börsen för båda två.

Och inte visste jag då att jag, ett år senare, skulle få så rätt. Det är nu många budgetar som jag haft möjligheten att vara med om, men aldrig har utmaningen varit så stor som denna gång. Jag har från denna talarstol ofta haft glädjande förslag om den kommande budgeten. Nämnderna har fått ramtillskott – och inte såsom nu att vi tvingas till nedskärningar.

Vi socialdemokrater har nämligen haft som tradition att vi i våra budgetförslag försökt föra fram olika slags reformer. Men med en budgetomgång som varit den beskaste, i alla fall mitt minne, så är det inte lätt att komma fram med strategiska satsningar. Jag kan faktiskt inte komma ihåg från mina snart 20 år i budgetberedningen att vi har haft det lika tufft som nu där vi redan i ingångskedet fått 271 miljoner kronor mindre att röra oss med enligt fastställd plan.

Och vad beror det här på? I början av 2008 hade vi all time high i kommunSverige och Umeå presenterade mycket goda siffror. Allt detta förbyttes, från att gå från ett drömscenario till den svartaste mardröm, då senare delen av 2008 ersattes av finanskris och börsrally men inte mot stjärnorna utan snarare mot botten. Vi har alltså haft en ekonomisk kris som har övergått till att bli en jobbkris som i sin tur har blivit en välfärdskris. I allt detta har regeringen förhållit sig passiv och valt att inte skjuta till tillräckligt med pengar till kommun- och landstingsektorn. Och det får konsekvenser.

Det är på inget sätt någon önskebudget som vi presenterar här idag men det är budget som visar på att vi förstår situationens allvar. En budget som bygger på en realistisk fast kärv bild om den närmsta framtiden. En budget som ska hjälpa oss att parera den kris som vi för tillfället befinner oss i. Men innan jag går in på det ska jag dock yrka bifall till de tillägg som vi avser göra:

Vi tillför kollektivtrafiken 5 miljoner kronor som vi finansierar med dom sänkta avgifterna för avtalsförsäkringarna. Då vi tidigare har tagit bort andra åtgärder tillför vi mer resurser till kollektivtrafiken för att klara åtagandena gällande luftkvalitetsnormen.

Jag yrkar också bifall till de särskilda uppdrag som vi stödjer. Några uppdrag som kommit från andra partier. Vi lägger bl.a. till två särskilda uppdrag. En som rör parkeringarna om en utredning av dessa samt en som rör kostnaderna för motioner och särskilda uppdrag som ska åtföljas av en prislapp.

Som framgår av liggande budgetförslag lägger vi socialdemokrater även egna särskilda uppdrag. Ett av dem handlar om att samordna och utveckla förvaltningsorganisationen. De eventuella effektiviseringsvinster som kommer av

detta uppdrag ska prioriteras mot de nämnder som har volymförändringar vilket i synnerhet gäller det sociala området.

Vi väljer också att redan nu vara tydliga med att om regeringen väljer att skjuta till mera pengar i höstbudgeten för 2010 så ska dessa resurser riktas mot de nämnder som har störst behov och volymförändringar. Även här gäller det framförallt det sociala området.

I det budgetförslag som vi socialdemokrater presenterar här idag för 2010 tar vi ett helhetsgrepp. Ett förslag som är ansvarsfullt, trots att det ställer tuffa krav på våra förvaltningar och nämnder. Budgetens utformning är dock ett direkt resultat av regeringens skattesänkarpolitik för de välställda.

[Svensk ekonomi och vårpropositionen]

Enligt regeringen fortsätter BNP att falla under 2009 med hela 4,2 procent för att nästa år öka ytterst marginellt med 0,2 procent. Samtidigt räknar regeringen med att sysselsättningen faller kraftig i år och 2010. Stigande arbetslöshet gör att hushållen känner större osäkerhet. Detta kombinerat med en minskad köpkraft gör att färre varor och tjänster konsumeras och att arbetslösheten ökar ännu mer.

Denna utveckling påverkar kommun och landstingssektorn i allra högsta grad och vi kommer att få en än lägre skattekraftsutveckling än vad man tidigare trott. På samma gång ökar klyftorna och fler människor riskerar att fara illa.

Regeringens egna prognoser visar på att arbetslösheten kommer att bli minst lika hög som under 1990-talets ekonomiska kris med nivåer på ca 11-12 procent år 2010-2012. Det är framförallt personer med bristfällig utbildningsbakgrund och grupper som är på väg in på arbetsmarknaden, dvs. unga och utlandsfödda som är mest utsatta.

Antalet personer som kommer att delta i arbetsmarknadspolitiska program förväntas öka från 85 000 år 2008 till 250 000 år 2011. Regeringens platsneddragning inom vuxenutbildningen och högskolan är därför problematisk. När utbildning och kompetensutveckling behövs som allra mest finns ytterst lite att tillgå.

Det finns med andra ord många osäkra faktorer för kommunerna. Trots det fortsätter regeringen att vältra över statliga kostnader på kommun- och landstingssektorn. Regeringens förändringar gör att fler människor utförsäkras antingen från sjukförsäkringssystemet eller från arbetslöshetsförsäkringen.

Det har inneburit att andelen människor som tvingas uppsöka kommunernas socialkontor har ökat. Kostnaderna flyttas därmed än mer från staten till kommunerna. Lägg också därtill att högerregeringen helt struntar i det som tidigare kallades finansieringsprincipen. Principen innebar att staten kompenserade kommunerna för alla de nya förslag som sittande regeringen hittade på, men det struntar man fullkomligt i.

[Umeå kommuns ekonomiska situation]

Under 2008 ökade Umeås befolkning med 957 invånare och tidigare erfarenheter visar på Umeå brukar växa mer befolkningsmässigt i lågkonjunktur.

Planeringsdirektiven bygger därför på en förväntad befolkningsutveckling om cirka 800 personer/år, samt att vi bör ha en bostadsbyggandetakt om ca 700 lägenheter per år.

Givetvis kan såväl befolknings- som bostadsutvecklingstakten förändras över åren men det krävs ändå att vår målsättning om att öka Umeås befolkningstal ligger fortsatt fast. Umeås attraktion ligger i att kommunen förmår att locka till sig fler personer.

En oroshärd är dock att den totala arbetslösheten i Umeå ökar igen efter att ha stadigt minskat under många år. Även antalet varsel har ökat och det med en oroväckande takt. I januari i år var ca 2000 personer varslade som en effekt av finanskrisen och lågkonjunkturen.

När det gäller kommunens bokslut för 2008 så visade det på ett positivt resultat med 38 mkr. Pengar som reserverades för Umeås kandidatur till Europas kulturhuvudstad 2014. Däremot i det budgetförslag som presenteras för år 2010 avsätts inga medel för Kulturhuvudstad överhuvudtaget. I 2008 års bokslut gjordes även en avsättning på 123 mkr till pensionsstiftelsen vilket har visat sig klokt med tanke på dagens ekonomiska läge. Denna avsättning har gjort att vi frigjort de planerade pensionsavsättningar som finns i liggande plan. Bokslutet visade också på att investeringstakten var fortsatt hög under 2008 där investeringar för 528 miljoner gjordes totalt sett.

Så trots en positiv resultatutveckling den senaste femårsperioden visar dagens ekonomiska läge på att utvecklingen snabbt kan vända. För 2009 har vi en stor utmaning att ens få ekonomin i balans. Men kommunens ekonomi påverkas förutom av våra egna investeringar av ett flertal omvärldsfaktorer. Några exempel är frysta statsbidrag, minskade skatteintäkter och ökade kostnader för försörjningsstöd. Regeringens egna prognoser visar på att kostnaderna för försörjningsstöd bedöms öka med över 50 procent mellan 2008 till 2012. För Umeå kommun skulle det i så fall innebära en kostnadsökning om 40 miljoner kronor/år.

[Socialdemokraternas budgetförslag]

Fullmäktigeledamöter och åhörare,

Precis som i fjol finns det två tydliga alternativ mot varandra, socialdemokraternas kontra högeralliansens förslag. Skillnaderna då som nu kan, i korthet, förklaras med välfärd och jobb kontra sänkt skatt.

I vårt budgetförslag låter vi skattesatsen vara oförändrad på 22,60. Trots att det ställer stora krav på våra förvaltningar tror vi att det är det mest ansvarsfulla sättet att hantera kommunens ekonomi och våra gemensamma resurser i form av vård, skola och omsorg.

Istället för att som högeralliansen föreslå framtida skattesänkningar från 2011 vill vi försöka förbättra och utveckla den offentliga sektorn så gått vi förmår. Att vi har klarat av det hittills visar om inte annat alla de priser som Umeå kommun förärats med under åren. Det senaste priset var Årets ungdomskommun och Årets tillväxtkommun som vi fick under 2008. Det sistnämnda fick vi för vårt långsiktiga arbete för tillväxt. Det om något behöver vi fortsätta med i tider som dessa.

Vi socialdemokrater vill ha ett solidariskt och rättvist samhälle där välfärden finansieras gemensamt. Vi vill därför ha en solidarisk skattepolitik med progressiva skatter.

Det innebär att vi tror på en fördelningspolitik där var och en bidrar efter förmåga och det innebär att vi vill ha en statlig skatt som gör det möjligt att föra en omfördelande politik. Men som situationen nu ser ut så innebär skattehöjningar på lokal och regionalnivå att vi skulle behöva pressa våra medborgare än mer istället för att låta högerregeringen ta sitt ansvar.

En skattehöjning som i så fall skulle slå hårdast mot de som är mest utsatta. Det skulle också spå på de klyftor som regeringen redan har skapat – därför innehåller vårt budgetförslag för 2010 inga skattehöjningar.

Vår förhoppning är istället att vi efter nästa års riksdagsval 2010 får en ny rödgrön regering som faktiskt vill trygga välfärden. Helt enkelt en regering som vill prioritera våra gemensamma välfärdstillgångar genom att tillföra mer resurser till kommunerna och landstingen.

Som framgår av vårt budgetförslag sker det stora förändringar när det gäller utvecklingsanslaget och kommunstyrelsens oförutsedda tillåningar. Dessa anslag reduceras kraftigt trots att denna åtgärd medför en risk för att kommunen inte kan tillgodoräkna sig alla de EU-medel som finns att söka. Ej heller andra strategiska åtgärder med säkerhet kan genomföras så väljer vi denna åtgärd framför att minska mer inom vård, skola och omsorg.

För- och grundskolenämnden får en stor uppgift i att minska sina kostnader i förhållande till andra jämförbara städer då man ligger högre i kostnad. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har också ett åtagande i att klara detta. När det gäller Fritidsnämnden respektive Kulturnämnden får även dessa två nämnder beting om att minska sina ramar. Detta trots att det i dessa tider är oerhört viktigt med förebyggande verksamhet och i synnerhet för ungdomar som är särskilt utsatta i och med regeringens politik. Därutöver får Miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att justera ner sin ram likaså stadsledningskontoret.

Övriga nämnder, som med sina volymförändringar eller andra förändringar, bedöms inte kunna bidra med mer än att de måste arbeta för att hålla sina budgetar i balans. Det gäller framförallt det sociala området och rör kommundelsnämnderna samt socialnämnden. Det ser dock olika ut beroende på vilken av dessa nämnder

det rör sig om. Det är volymförändringar inom handikappomsorgen, äldreomsorgen och/eller individ- och familjeomsorgen. I övrigt är det värt att notera att Tekniska nämnden har många investeringar som skjuts på framtiden samt att de också får krav på sig att genomföra vissa rationaliseringar.

Total omsluter kommunens budget nästan 5 miljarder kronor där de stora posterna är skolan och socialtjänsten. Dessutom har kommunen en investeringsram på nästan en miljard kronor i år och ungefär samma investeringsvolym för 2010. Det mattas av till att uppgå till en halv miljard åren 2011 till 2012. Investeringarna rör allt från nya förskoleavdelningar till gång- och cykelvägar. Det ekonomiska läget tvingar oss dock till att skjuta fram vissa av investeringarna.

[Högeralliansens budgetförslag]

Låt mig kort säga några ord om högeralliansens budgetförslag. De lägger som vanligt fram ett budgetförslag där man använder pengar som inte finns. Man räknar helt enkelt hem effektiviseringsvinster redan innan några organisatoriska förändringar är gjorda. Än en gång bygger man alltså luftslott.

Vi socialdemokrater har inte i förhand kalkylerat om några rationaliseringsvinster då vi inte vet vad en sådan förändring kan komma att innebära, varken i pengar eller organisatoriskt. Alla eventuella pengar som kommer av en samordning av förvaltningsorganisationen ska vi tillföra det sociala området, vilket framförallt rör kommundelsnämnderna och socialnämnden.

Högeralliansen väljer istället att sänka skatten med 10 öre från 2011 för att om fyra år ha sänkt skatten med en krona, detta genom att skära i vissa av verksamheterna och genom att konkurrensutsätta andra, t.ex. äldre- och handikappomsorgen.

Precis som tidigare vill de också minska utvecklingsanslaget som är en strategisk post för att kunna skapa framtida tillväxt. Detsamma gäller för kommunstyrelsens oförutsedda pott som de vill skära ner på ytterligare. Att alliansen därefter försöker prata om tillväxt blir väldigt ihåligt.

Det också lite smått komiskt när man läser högeralliansens förslag till budget då de försöker ge sken av att det finns över 40 miljoners kronor som går att spara i administration. Samma allians som idag presenterar åtskilliga förslag till särskilda uppdrag som direkt medför en ökad byråkrati.

[Avslutning]

Jag har sagt det förut och säger det igen. Vi socialdemokrater sätter jobben först. Det är det som skapar välfärd och mer resurser till den offentliga sektorn. Det har vi i Umeå lyckats med hittills och vi har ingen ambition av att sänka den målsättningen. Däremot ser vi att uppgiften är svårare än någonsin.

Högeralliansens företrädare vill fortsätta försvaga välfärden med fler skattesänkningar. Ett tankesätt som genomsyrar rikspolitiken såväl som lokalpolitiken. Och även fast deras orättvisa och omoderna politik inte är något nytt så ruinerar den kommunens ekonomiska förutsättningar.

Men vi kan inte längre gå in och ta ansvar för regeringens oförrätter. Det är omöjligt att kompensera för alla dom indragningar som gjorts på central nivå för att sänka skatten för dom som har det bäst. Regeringens val att privilegiera några få på bekostnad av andra har fått förödande konsekvenser för de som är arbetslösa, sjukskrivna eller på annat sätt befinner sig i en utsatt situation.

Vi socialdemokrater vill ha en välfärd för alla. En målsättning som extra svår att uppfylla just nu. Det kräver att vi har mod och vågar fortsätta utveckla Umeå samt att vi tar ansvar för framtiden. Vårt budgetförslag, trots att det ställer hårda krav, tror vi kan skapa dom förutsättningar som krävs för att Umeå när krisen upphör och konjunkturen vänder ska stå väl rustad. Men det kräver också en annan regering efter nästa val.

Tack för er tid och uppmärksamhet!
